

Z A K O N

O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O ZAŠTITI KORISNIKA FINANSIJSKIH USLUGA

Član 1.

U Zakonu o zaštiti korisnika finansijskih usluga („Službeni glasnik RS, “broj 36/11),u članu 2. tačka 9) menja se i glasi:

„9) korisnik finansijske usluge (u daljem tekstu: korisnik) jeste fizičko lice, pravno lice ili preduzetnik koji koristi ili je koristio finansijske usluge, ili se davaocu finansijskih usluga obratio radi korišćenja tih usluga;“

Član 2.

Posle člana 11. dodaje se naziv i čl. 11a i 11b koji glase:

„Član 11a

Maksimalna efektivna kamatna stopa u skladu sa ovim zakonom je jedan procentni poen niža od stope zatezne kamate utvrđene zakonom kojim se uređuje zatezna kamatna stopa .

Stambeni krediti

Član 11b

Maksimalna efektivna kamatna stopa na stambene kredite u skladu sa ovim zakonom ne može biti veća od prosečne kamatne stope na odobrene stambene kredite u Republici Srbiji, na dan 31. decembra 2012. godine, uvećane za jedan procentni poen, pri čemu ne može biti veća od 6% za stambene kredite izražene u stranoj valuti.

Korekcija maksimalno dozvoljene kamatne stope iz stava 1. ovog člana vrši se jednom godišnje sa datumom 31. decembar.

Prosečnu kamatnu stopu iz stava 1. ovog člana obračunava i objavljuje Narodna banka Srbije“.

Član 3.

U članu 22. posle stava 2. dodaju se st. 3. i 4. koji glase:

„Provizija za korišćenje platne kartice ne može biti viša od 0,2% vrednosti obavljenog prometa.

Naknada za podizanje gotovine na bankomatu druge banke ne može biti viša od 0,1% vrednosti podignute gotovine, odnosno viša od 100 dinara ukoliko je 0,1% vrednosti gotovine više od 100 dinara.“

Član 4.

U članu 29. stav 1. posle reči: „i to“ dodaju se reči: „najmanje 15 dana“.

Član 5.

U članu 36. st. 2. do 6 .brišu se.

Član 6.

U članu 50. stav 1. u uvodnoj rečenici reči: „500.000 do 800.000“ zamenjuju se rečima: „1.000.000 do 2.000.000“.

Posle tačke 2) dodaju se tač. 2a) i 2b) koje glase:

„2a) ako je ugovorena efektivna kamatna stopa viša od maksimalne efektivne kamatne stope iz člana 11a ovog zakona;

2b) ako je ugovorena kamatna stopa za stambeni kredit viša od maksimalne efektivne kamatne stope iz člana 11b ovog zakona;“

Posle tačke 6 dodaju se tač. 6a) i 6b) koje glase:

„6a) ako je ugovorena naknada za korišćenje platne kartice viša od maksimalnog iznosa iz člana 22. stav 3. ovog zakona;

6b) ako je ugovorena provizija za podizanje gotovine sa bankomata druge banke viša od maksimalnog iznosa iz člana 22. stav 4. ovog zakona;“

Član 7.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije“.

O B R A Z L O Ž E N J E

I. USTAVNI OSNOV

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u članu 21. Ustava Republike Srbije kojim je između ostalog utvrđeno da su svi pred Ustavom i zakonom jednaki; u članu 90. stav 2. Ustava Republike Srbije kojim se zabranjuju radnje usmerene protiv zdravlja, bezbednosti i privatnosti potrošača, kao i sve nečasne radnje na tržištu; i članu 97. tačka 6. po kojem Republika Srbija uređuje i obezbeđuje između ostalog i jedinstveno tržište, pravni položaj privrednih subjekata, bankarski i devizni sistem.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Zelenaški ugovor kao takav je definisan i zabranjen Zakonom o obligacionim odnosima ali ne postoji trenutno propis kojim se ustanovljava bilo koja tačna kvantifikacija. U praksi se često, skoro po pravilu, dešava da i upravni organi i sudovi nerado sami definišu tu granicu što opet dovodi do masovne zloupotrebe na štetu građana. Pošto ne postoji ograničenje za visinu kamata banke mogu neometano iskorišćavati loše materijalno stanje korisnika finansijskih usluga time se stvorila potreba za noveliranjem postojećeg Zakona o zaštiti korisnika finansijskih usluga .

Takođe je u prošlom periodu primećena sklonost banaka da jednostrano prebacuju teret promene devizne valute u kojoj je kredit ugovoren na korisnika kredita protivno Zakonu o obligacionim odnosima što je do sada na odgovarajući način bilo sankcionisano od strane domaćih sudova. Ipak, mali broj građana i kompanija, što zbog neobaveštenosti što zbog troškova procesa, nije bio spreman upuštati se u sudske sporove protiv banaka. Time se stvara još veća moralna obaveza na strani zakonodavca da adekvatnije reši pitanje zaštite građana i privrede kao bankarskih klijenata.

Narodna Skupština Republike Srbije je u cilju zaštite bankarskih klijenata 2011. godine usvojila Zakon o zaštiti korisnika finansijskih usluga. Primena zakona dovela je do određenog poboljšanja položaja građana u smislu bolje informisanosti i ograničenja samovolje banaka prilikom zaključivanja ugovora. Međutim, u praksi su primećene i određene zloupotrebe id strane banaka i stoga je neophodno izvršiti izmene i dopune ovog Zakona kako bi se sprečilo njihovo ponavljanje u budućnosti.

Zakonom su ovoga puta obuhvaćena i pravna lica i preduzetnici, a ne samo građani zato što je uočeno da su ovi klijenti takođe izloženi samovolji banaka prilikom zaključivanja ugovora. Ovo se naročito odnosi na segment malih i srednjih preduzeća, koja imaju najslabiju pregovaračku snagu. Kao posledicu ove prakse imamo činjenicu da Srbija u korporativnom sektoru ima ubedljivo najveće realne bankarske marže u Evropi, čime se značajno narušava njihova konkurentska pozicija na evropskom i svetskom tržištu.

Zemlje u regionu - Hrvatska, Crna Gora ili Makedonija i su ograničile kamatne stope banaka različitim merama i na različitim nivoima. U većini slučajeva regulativa se odnosi na sprečavanje zelenašenja, a sudeći po maksimalnim limitima u mnogim zemljama - mnoge usluge gotovo svih banaka u Srbiji mogle bi se podvesti pod zelenašenje.

Tako je maksimalna kamatna stopa za potrošačke kredite u Španiji 10 odsto, u Holandiji 15, a u Poljskoj 20 odsto. U Hrvatskoj banke pokušavaju da se odupru nameri vlade da maksimalnu kamatu na potrošačke kredite spuste sa 12 na devet ili 10 odsto, dok je u novembru prošle godine u Crnoj Gori određen zakonski

maksimum od 15 odsto. Prema poslednjem izveštaju o kretanju kamatnih stopa banaka stanovništvu Narodne banke Srbije, prosečna kamatna stopa za potrošačke kredite vezane za evro iznosila je 13,6 odsto, a maksimalna ide do 22 odsto. Najdrastičniji primeri su kod kamata na minuse po tekućem računu ili korišćenju kreditnih kartica. Kamate na minus idu od 20 do 40 odsto, a prosečna kamatna stopa na dug preko kreditne kartice je 25 odsto.

Često se može čuti objašnjenje da su kamatne stope visoke zbog visoke inflacije. To je svakako razlog skupim kreditima u dinarima, ali oko 70 odsto zajmova u Srbiji je vezano za evre, a tada banke ne zanimaju domaće cene već realnu vrednost računaju i čuvaju - u evrima.

Od 2006. do 2012. godine privreda Srbije je na ime kamata i kursnih razlika platila skoro 27 milijardi evra. Značajan deo ovih sredstava bi predstavljao uštedu i ogroman investicioni potencijal, a poznato je da samo investicije obezbeđuju brži privredni rast i nova radna mesta. U toj situaciji privreda je samo protočni bojler za isplaćivanje kamata bankama i poreza državi. Imamo najviše kamatne stope u Evropi. U situaciju kada su svi ekonomski agregati u silaznoj putanji, samo rastu troškovi poslovanja. Pored kredita, banke naplaćuju ogromne sume i platnom prometu i prometu karticama.

III. OBJAŠNENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA I POJEDINI REŠENJA

U članu 1. Predloga zakona predložena izmena u članu 2. tačke 9) dovodi do proširenja primene zakona, a samim tim i zaštite, na pravna lica i preduzetnike.

U članu 2. Predloga zakona dodaju se naziv i čl. 11a i 11b kojima se ograničava godišnja efektivna kamatna stopa na nivo koji je jedan procentni poen niži od stope zakonske zatezne kamate, što je pravično i široko primenjeno rešenje. Zakonska zatezna kamata obračunava se kao referentna kamatna stopa, koja uključuje specifičnosti koje nosi poslovanje u određenoj zemlji i uvećana je za određeni procenat (u Srbiji trenutno 8%), koji omogućava da banka ostvari razumnu zaradu.

Ograničava se godišnja efektivna kamatna stopa posebno na stambene kredite, tako da ne može biti veća od prosečne kamatne stope na odobrene stambene kredite u Republici Srbijina dan 31.12.2012. godine, uvećane za jedan procentni poen. Ovo je takođe rešenje koje je primenjeno u mnogim zemljama EU i primereno je stambenim kreditima kod kojih nema osnova za velike razlike u kamatnim stopama jer su svi krediti obezbeđeni hipotekama. Za kredite izražene u stranoj valuti maksimalna efektivna kamatna stopa ne može biti veća od 6%, u slučaju da je prosečna kamatna stopa uvećana za jedan procentni poen veća od navedenog iznosa. Ovim članom uređuje se i procedura za godišnje korigovanje maksimalne kamatne stope.

U članu 3. Predloga zakona predloženom dopunom člana 22. ograničava se provizija za korišćenje platne kartice na 0,2%, čime se izbegavaju uočene zloupotrebe u ovom segmentu poslovanja banaka jer se u praksi provizije kreću i do 2%.

Ograničava se naknada za podizanje gotovine na bankomatu druge banke na 0,1%, odnosno na 100 dinara ako je 0,1% više od 100 dinara, pošto je u praksi uočeno da se naknade kreću i do 20%.

U članu 4. Predloga zakona uvodi se obaveza obaveštavanja o promenljivoj nominalnoj kamatnoj stopi u roku od najmanje 15 dana, kako bi klijent banke bio blagovremeno upoznat sa promenama uslova i troškovima kojima će biti izložen u narednom periodu.

U članu 5. Predloga zakona brisanjem navedenih stavova u članu 36. praktično se ukida naknada za prevremenu otplatu kredita.

U Članu 6. Predloga zakona povećavaju se iznosi novčane kazne za kršenje odredbi ovog zakona i uvode se nove kaznene odredbe, saglasno predloženim izmenama i dopunama ovog zakona.

U članu 7. propisano je da ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

IV. FINANSIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA PRIMENU ZAKONA

Za sprovođenje ovog zakona nije potrebno obezbediti dodatna finansijska sredstva u budžetu Republike Srbije.

V. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA PO HITNOM POSTUPKU

Donošenje ovog zakona po hitnom postupku se predlaže iz razloga da bi se izbegle dalje štetne posledice po finansijsko stanje naših građana kao korisnika finansijskih usluga.